

J. H. H. Weiler: Krščanska Evropa. Raziskovalna razprava.

Prevod Martina Ožbolt.
Ljubljana: Študentska
založba, 2005.

Malo je knjig, ki ustavno vprašanje Evrope motrijo s krščanskega vidika. Da knjigo z naslovom *Krščanska Evropa* napiše sin rabina – evropski Jud, že samo na sebi veliko pove. J. H. H. Weiler je v svetu poznan profesor, uveljavljen na področju evropskega, mednarodnega, primerjalnega in ustavnega prava. Na Evropo in njeno ustavo skuša gledati z vidika nevtralnega opazovalca, hkrati pa v svojem delu bralca ves čas nagovarja, z njim na nek način razpravlja – zato podnaslov *Raziskovalna razprava*. Avtor v delu raziskuje, kakšen vpliv je imelo krščanstvo na oblikovanje Evrope,

kako se to odraža v preambuli njene ustave ter kaj lahko krščanstvo ponudi Evropi danes.

Weiler kritično pregleda preambuli dveh dokumentov: Listine temeljnih pravic EU in Osnutka pogodbe o ustavi za Evropo ter skuša presoditi, ali je (ne)omemba Boga, vere in krščanstva v teh dokumentih sorazmerna njihovi dejanski vlogi v evropski preteklosti in sedanjosti. S stanjem, ki vlada danes, se Weiler ne strinja, zato sproti z opisom dejanskosti predlaga zadovoljivejši koncept krščanske Evrope. Pri oblikovanju evropske ustave se samo od sebe postavlja vprašanje identitete Evrope – njenega samorazumevanja. Krščanstvo ima v oblikovanju te civilizacije osrednje mesto, kljub temu pa v preambuli ni omenjeno.

Zato se avtor v prvem poglavju sooči z identiteto Evrope. Če bi nek popotnik prišel v Evropo, bi tu zagotovo opazil polno različnih narodov, jezikov, kulturnih dosežkov ..., povsod na grobovih pa bi opazil krščanski križ. Opazil bi, kakšen vpliv je imelo (ima) krščanstvo na kulturo, hkrati pa bi opazil, da je večina prebivalstva ohranila vsaj del krščanskega izročila. Kako torej, da v preambuli krščanstvo sploh ni omenjeno, bi se vprašal ta popotnik?

Ena izmed razlag za tako stanje je, da se domneva, da je evropski javni prostor laičen. Tako se marsikdo v današnji

družbi sprašuje, ali je zahteva po omembi verske dediščine sploh upravičena ter ali ne bi bila moteča? Avtor zanika domnevo, da je evropski javni prostor laičen, saj je v njem zaznati tako laično kot versko naravnost. To se lahko vidi že iz raznolikosti ustav posameznih evropskih držav. V mnogih ustavah je Bog oz. vera na različne načine navzoča (npr. v ustavah Nemčije, Irske, Danske, Grčije, Velike Britanije, Poljske ...). Snovanje evropske ustave bi moralo odražati ustavno raznolikost evropskih narodov, kar je eden od argumentov, da bi Bog oz. vera v evropski ustavi morala biti omenjena. Strpen pluralizem bi moral v evropsko ustavo sprejeti tako laično kot versko naravnost. Če bi bilo poleg tega krščanstvo omenjeno v zgodovinskem kontekstu, to ne bi imelo ideološkega naboja. Izključitev omembe krščanstva pa nosi ideološki naboj, saj se na ta način zamolči in zanika tisto, kar je vsem vidno. Zavrnitev nosi tako veliko večji pomen, kot bi ga nosila omemba.

Weiler trdi, da omemba Boga ali krščanstva ne bi bila žaljiva ne za evropske jude ne za muslimane. Kot se ne bi mogli čutiti užaljene spričo izrazov evropske umetnosti, književnosti, glasbe ali humanistične tradicije, se prav tako ne bi mogli čutiti užaljene zaradi omembe krščanske tradicije. Weiler predlaga celo omembo judovsko-krščanske tradicije.

Pravni, zgodovinski in kulturni argumenti tako kažejo v prid omembe krščanstva. To kljub vsem tem razlogom ni omenjeno v preambuli zaradi kristofobije, ki je pogojena družbeno, psihološko in čustveno. Politiki, danes stari med 50 in 60 let, so se oblikovali ob nasprotovanju klasičnemu Zahodu, ki so ga povezovali tudi s krščanstvom. Levica večkrat gleda na krščanstvo kot na političnega nasprotnika. Nekaterih kristjanov se držijo občutki krivde iz preteklosti. V družbi obstaja močan odpor do nekaterih katoliških prepovedi (splav, kondomi ...). Vse to pripomore k temu, da velik del politikov krščanstva v ustavi noče omeniti. Tudi kristjani sami pri snovanju ustave niso odigrali vloge, kot bi jo morali. Mnogi krščanski intelektualci so molčali, ker so sprejemali napačne predpostavke o laični državi.

V drugem poglavju Weiler sooča evropski in krščanski svet na poglobljeni ravni. Sprva oriše zgodovinske začetke združene Evrope, in skuša ovrednotiti, kakšno vlogo je pri tem imelo krščanstvo. Očetje Evrope (Adenauer, De Gasperi, Schuman in Monnet) so bili prežeti s krščanskim duhom in so lahko gradili mir v Evropi samo iz tipično krščanskih vrednot, kot sta krščanska ljubezen in usmiljenje. Cilj združene Evrope v tem času je bil mir, skupni trg pa je bilo le sredstvo, ki

pelje do tega. Eno glavnih vprašanj Evrope bo zato zmeraj ostalo sobivanje različnih narodov.

Zato se avtor dotakne okrožnice *Redemptoris missio* (Odrešenikovo poslanstvo) in iz nje črpa vrednote, ki bi lahko pomagale pri rasti razumevanja med narodi. Pri misijonarjenju je največje vprašanje, kako navezati odnos z drugim. Isto vprašanje pa se sedaj postavlja v Evropi, kjer so vsi združeni, kjer je polno drugih (ne-nas). Enciklika zahteva spoštovanje do sebe in do drugih. Resnico o krščanstvu je nujno oznanjati, hkrati pa je potrebno dopustiti absolutno človekovo svobodo, da tej resnici ne prisluhne, ter jo na svoj način s tem zanika. Za razliko od postmoderne, ki vsem odreka resnico, krščanstvo to resnico ohrani, vendar drugim dopušča svobodo, da jo (ne) sprejmejo. Tako se verniki uče discipline strpnosti. V evropskem kontekstu bi te vrednote pomenile, da je treba ohranjati identiteto svojega naroda, druge narode pa sprejemati in spoštovati. Spoštovanje svoje resnice je temelj za spoštovanje drugega. Zahteva, da se z drugimi vse tesneje povežemo, pomeni hkrati zahtevo po globokem sprejetju nadvse visoke stopnje strpnosti.

V tretjem poglavju se Weiler posveti sedanji evropski miselnosti in duhovnosti. Odgovore na krizo sodobnega ča-

sa skuša najti v papeških okrožnicah *Redemptoris Missio*, *Centesimus Annus* in *Fides et Ratio*. Tretje poglavje se torej ukvarja predvsem s tem, kaj Cerkev danes lahko ponudi Evropi oz. kaj lahko Evropa od nje sprejme. Weiler se sklicuje na okrožnico *Centesimus Annus*, ki daje velik poudarek na dostojanstvo človeka, k čemur je naravnana tudi EU. Enciklika se obrača proti potrošništvu, ekonomsko svobodo pa podpira, v kolikor je ta v prid človeku. V Evropi pa z združevanjem trga nastaja obraten proces: vse bolj so v ospredju samo materialne koristi, velikokrat gre to na škodo človeka.

S ciljem doseči čim večjo uspešnost se manjša vpliv posameznika na odločitve politike. Evropski organi odločanja so namreč predaleč od običajnih ljudi. Tudi posamezne države imajo vse manj moči, politika pa je čedalje bolj odvisna od kapitala. Logika trga vdira na področje politike, državljani EU pa postajajo vse manj politični ustvarjalci in vse bolj politični potrošniki. Weilerju se zdi problematična tudi vsesplošna relativistična drža, da ni nič trdnega, da nič ne drži. Vse manj je splošnih resnic, v katere bi ljudje verjeli. Evropa vse bolj izgublja svoje izvirne duhovne vrednote, zaradi katerih je nastala (mir). V ospredje stopajo gospodarska uspešnost, učinkovitost, skupni trg in kaj hitro se lahko zgodi, da se pri tem pozabi na člove-

ka, na duhovne vrednote. Omenjene tri okrožnice na več mestih govorijo o istih problemih in ponujajo svoje rešitve. V teh okrožnicah lahko Evropejec najde izhodišče za svoje razmišljanje o drugačnem svetu. Okrožnice ne zavračajo znanosti, napredka, gospodarske svobode ..., pač pa vsemu postavljajo primerne meje, da se zaščiti dostojanstvo človeka. Zato na koncu razprave Weiler predlaga sintetično branje vseh treh okrožnic. Bralcu pa predlagamo branje knjige *Krščanska Evropa*, saj jo je napisal nekdo, ki si upa reči bobu bob.

Matej Matija Kavčič

Alojz Rebula
Zvonovi Nilandije
 Ljubljana: Mohorjeva
 družba, 2006.

Alojz Rebula, lanski dobitnik literarne nagrade kresnik za roman *Nokturno za Primorsko*, si je s svojim novim romanom, *Zvonovi Nilandije*, ponovno prislužil nominacijo za najboljši roman leta.

V *Zvonovih Nilandije* se Alojz Rebula ozira v slovensko totalitarno preteklost. Pred bralcem se razgrne paleta usod, ki jih tako ali drugače krojijo politične razmere. Vendar to ni roman o komunizmu. Rebula je s svojim izjemnim občutkom za človeka, za njegova hrepenenja in iskanja, napisal intimen roman o osmišljanju življenja in o zvestobi samemu sebi.

V središču pripovedi je literat Aldo Krilnik, že vrsto let boleč trn v peti enoumnega režima. Krilnik, katoličan, se je Cerkvi navkljub s svojo skupino krščanskih humanosocialistov med okupacijo Nilandije pridružil odporniškemu gibanju. Tedaj ni sprevidel usodnosti komunistične monopolizacije upora, saj je bil tudi sam pod vtisom "Marxove fatamorgane". V revoluciji je slutil možnost za preporod sveta in za nov razcvet krščanstva. Prvo razočaranje je prišlo z zahtevo, naj razpusti svojo skupino. Ko se ni uklonil, so se vrstila osebna in politična razočaranja: izdajstva članov lastne skupine, ki so se skrivaj pridružili Partiji, politično onesposobljenost s papirnato funkcijo, ovaduhi na vsakem koraku. Dokončno pa je njegov idealizem umrl z odkritjem

množičnih povojnih pobojev protirevolucionarjev v Pragozdu. Partija je Krilnika tolerirala, dokler jim je koristil – kot maska pluralnosti. Odločitev, da javno spregovori o pobojih in Zločinu obsodi, mu je prinesla prisilno upokojitve in izključitev iz političnega življenja.

Več desetletij po vojni je Krilniku obveščevalna služba še vedno nenehno za petami. Z boljšimi ali slabšimi izgovori ga obiskujejo znanci – sodelavci Partije, v domači delovni sobi med prenavljanjem najdejo skrite mikrofone ... Tajna policija pošlje svojega človeka tudi na Lošinj, kamor se Krilnik z ženo Zalko odpravi na poletni oddih. Po igri naključij paranoidna Partija še bolj stisne obroč okrog Krilnika, v strahu, da je njegovo novo literarno delo apologija Vergila Polarnika. Ta intelektualec, ki je izstopil iz narodnoosvobodilnega boja zaradi nestrinjanja z revolucijo in bil na enem povojnih procesov obsojen na smrt, s svojim neomajnim stališčem in moralno neoporečnostjo še vedno ustrahuje Partijo do te mere, da nadzorujejo celo njegov grob.

Rebula neusmiljeno razgalja bedo in absurdnost komunističnega političnega stroja v poglavjih, kjer smo priče sestankom na notranjem ministrstvu. Še bolj pa obračuna z revolucijo v pogovorih Krilnika z njegovim svakom. Priložnost za reminiscence na tragične medvojne dogodke se Krilniku